

FREDERIC-PAU VERRIÉ, PER TORNAR-NOS EL NOM DE CADA COSA

Pere Izquierdo i Montserrat Tudela

Frederic-Pau Verrié i Faget (Girona, 1920) ens rep a la Reial Acadèmia Catalana de les Belles Arts de Sant Jordi, a l'antiga Llotja de Mar, seu d'una impressionant col·lecció de pintures i escultures d'autors catalans.

La seva gran curiositat intel·lectual i el seu caràcter entusiàstic l'han dut a una trajectòria vital d'ampli espectre. En Verrié arqueòleg va localitzar el primitiu baptisteri paleocristià de la catedral de Barcelona, i va impulsar l'excavació del subsòl arqueològic de la ciutat romana i la recuperació de l'espai sota les voltes del Tinell. Com a museòleg, dirigí en dos períodes el Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona /1970-72 i 1980-85), i en redactà el projecte d'ampliació i reforma general (1982), que mai no es va fer realitat.

En el període de 1945 a 1953 va ser –sota la direcció d'Agustí Durant Sanpere– arxiver de l'Arxiu Històric Municipal de Barcelona.

La docència d'història de l'art l'ha exercit a l'Escola Massana, a la Universitat de Barcelona, on va participar en la creació del departament d'Història de l'Art, i a la Universitat Autònoma de Barcelona. Va ser membre, designat pel Parlament de Catalunya, del Consell Social de la Universitat de Barcelona (1985-1999).

També fou bibliotecari de la Biblioteca dels Museus d'Art i fundador de l'Assemblea de Treballadors de Museus de Catalunya. L'any 1991 fou elegit pel Parlament de Catalunya membre de la Comissió Executiva de la Junta de Museus de Catalunya i, posteriorment, vicepresident de la Junta.

A més d'escriure nombroses publicacions, va editar clandestinament, l'any 1943, les *Elegies de Bierville* de Carles Riba, i *La pell de brau*, de Salvador Espriu, el 1960. Preparà el volum *Versions de poesia catalana* (1962), en deu idiomes, amb Albert Manent, Joaquim Molas i Joan Triadú, i va ser membre fundador de revista *Ariel* (1946-51), juntament amb J. Palau i Fabre, J. Romeu, M. Tarradell i J. Triadú, i també membre fundador del premi literari Lletra d'Or (1956-1970).

És membre fundador de les Societats Catalanes d'Estudis Històrics i d'Estudis Hebraics.

Durant la dictadura, forma part de la resistència cultural del país, i el seu compromís polític el va dur a crear el 1943 el Grup dels Treballadors, que s'integrà al Moviment Socialista de Catalunya el 1947; descoberta la seva activitat clandestina a la impremta de l'MSC fou detingut el 1953, processat i allunyat dels seus càrrecs oficials fins al 1962

Com us definiríeu?

Vaig estudiar per ser professional i m'he convertit en amateur. No he continuat amb les coses en què hauria pogut excel·lir. No només sóc arqueòleg, sinó sobretot historiador de l'art, però he publicat poc. També he fet de museòleg, d'arxiver, d'editor... M'agrada encetar camins nous.

Des de molt petit tinc una gran predisposició a fixar-me en les formes i els colors, que em va fer interessar per l'art.

Un fet històric de la infància.

Recordo perfectament el suplement del *Times*, del qual era subscriptor el meu pare, amb el descobriment de la tomba de Tutankamon. El pare tenia una sensibilitat i una cultura humanista important. Li interessava tot el món de l'antiguitat clàssica. Recordo perfectament la imatge de Carter picant aquella paret, i l'impacte de les primeres imatges que en vaig veure. Recordo també les notícies que es van anar generant, la picadura del mosquit, les morts graduals dels protagonistes, etc. Quan a París hi va haver l'exposició de Tutankamon, el 1966, vaig anar-hi i vaig passar tres dies contemplant-la.

Recordo també la *Història de l'art* de Pijoan, que el meu pare em va deixar quan jo encara no sabia ni llegir. Així em va néixer l'interès per l'arqueologia: hi ha una part d'aquell món antic que es conserva a mitges. Vaig copsar que hi ha un món real i un d'ideal que es pot fer realitat.

El record gràfic més antic que tinc és una fotografia de portada de *La Vanguardia* amb el consistori militar de Primo de Rivera, tots allí formats.

I recordo un dia a Llagostera quan la guàrdia civil va venir a detenir el meu pare perquè teníem un tapís de sant Jordi al casa. Era matí, i malgrat que estava en hores de servei atès que ell era funcionari de correus, van endur-se'l, però el van haver de deixar anar al cap d'unes hores.

L'any 1930, ens vam traslladar a Barcelona, i estudiava a l'institut Jaume Balmes, i en sortir anava a la biblioteca de Ca l'Ardiaca. Allà hi vaig conèixer Lluís Camós, un gran paleògraf, arxiver i músic, de Pedrell. Aleshores al mateix edifici de Ca l'Ardiaca hi havia l'Escola Massana, dirigida per Jaume Busquets, i al curs 1933-34 vaig ingressar-hi. L'escola Massana s'havia creat per donar instrucció artística a nois que treballaven ja en indústries artesanals, tot i que també acollia altres alumnes. Al segon any, hi vaig assistir a un curs d'història de l'art de Josep Francesc Ràfols, un home amb una extraordinària sensibilitat: feia que nois amb una educació elemental entenguessin l'art. Va ser capaç de fer un curs des de la prehistòria fins a Renoir, Picasso, Brancusi... i parlava d'una manera que ens feia entendre què hi havia de nou cada un d'ells. Va coincidir que el 1934 es va inaugurar el Museu d'Art de Catalunya i ens duia al museu a ensenyar-nos l'art gòtic i romànic.

Què recordeu dels començaments del Museu d'Art de Catalunya?

El Museu d'Art era una presentació ordenada de les coses, les obres d'art, les peces arqueològiques. Allò em va desvetllar l'amor a l'art per se. Hi vaig entendre que una deformació pot ser un valor expressiu i, a més, que l'obra

Frederic-Pau Verrié, en el decurs de l'entrevista a la Reial Acadèmia Catalana de les Belles Arts de Sant Jordi, el dia 13 de maig.

d'art té el seu valor històric, que el salvament de la pintura romànica catalana era un cas de consciència nacional.

En el mateix moment que em vaig adonar que hi havia tantes meravelles en el món de l'art, vaig arribar a la conclusió que mai no faria res tan important i vaig decidir estudiar l'art en lloc de crear-lo.

Durant uns mesos va gaudir del privilegi de ser alumne de la Universitat Autònoma republicana.

A la Universitat Autònoma de Catalunya, l'any 1937 vaig coincidir amb molta gent que provenia de l'Institut-Escola. Tot i que hi havia una situació anòmala: hi havia moltes més noies que nois. També començava a haver-hi problemes de transport, la qual cosa feia que en sortir de les classes hi hagués la continuació del contacte humà amb els professors, que s'hi quedaven a dinar. Per a un jove de 17 anys com jo era, coincidir amb Carles Riba, Pompeu Fabra, Ferran Soldevila, Marçal Olivari, Lluís Pericot... exercí una influència intel·lectual que em deixà una eterna petjada.

A vegades hi feia cap, també, Jordi Rubió, l'any 1937, que s'ocupava del salvament de les biblioteques, tot traslladant la de Catalunya del palau de la Generalitat a l'Hospital de la Santa Creu.

Així mateix hi havia l'arqueòleg Bosch Gimpera, que havia assumit llavors els càrrecs de conseller de Justícia.

Què va estudiar? Quines són les persones sense les quals se us fa difícil imaginar-vos?

Agustí Duran i Sanpere. Al programa de la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat Autònoma de Catalunya hi havia el títol d'Arqueologia i Història de l'Art. Agustí Duran i Sanpere, a qui ja havia conegut a la casa de l'Ardiaca, va ser un dels professors que va marcar la meua vocació. Duran també estava molt lligat pel salvament dels arxius i fèiem aquelles classes universitàries a ca l'Ardiaca, mentre sentíem els bombardejos. Duran i Sanpere em va iniciar en la recerca de l'art català, per la història de l'obra i per situar l'obra en la història. Això va ser definitiu.

Però em van mobilitzar. Aviat em van ferir a la cama, i d'hospital en hospital vaig anar a parar a Girona, ciutat on s'havien aplegat tots els arxius de la comarca per salvar-los de la guerra. A Girona hi havia el germà de Serra Ràfols, Josep, i a l'Arxiu de la catedral vaig poder fer el primer treball de recerca erudita sobre l'obra de la catedral al segle XIV, a partir de l'estudi dels llibres d'obra.

La tria d'un camí no es fa de cop, sinó que ve determinada per un cúmul de circumstàncies. Dirigit per Duran i Sanpere i amb Joan Ainaud, vaig començar l'estudi dels retaules gòtics de la catedral de Barcelona, un estudi que

ha quedat inèdit, que el 1942 va obtenir el primer accés al Premi Martorell, que en aquella convocatòria va guanyar Lluís Pericot amb el seu estudi sobre el Parpalló.

Parlem de Miramar, grup cultural que accepta de parlar de política.

En plena dictadura, Maurici Serrahima va crear aquest grup clandestí al voltant de la cultura. Fèiem reunions amb Benet, Cirici, Joan Triadú, Miquel Tarradell i molts altres per parlar de cultura, però van esdevenir reunions de caire polític, social, sindical...

Parlem de la revista Ariel. Vau fer Ariel per aguantar viva la flama noucentista. Creieu que encara és viva?

El noucentisme era una actitud ideològica i política, la de la Mancomunitat, però això s'ha perdut completament.

A principis del segle XX, una classe burgesa decideix crear país. Amb l'arribada de la II República s'enforteix el projecte de país. Podríem plasmar-ho en l'ensenyament: a l'escola republicana, en una mateixa aula hi conviuen totes les classes socials, la qual cosa cohesiona, enforteix un projecte de democràcia que malauradament no es va poder continuar.

Vau editar les Elegies de Bierville de Carles Riba l'any 1943, i el 1960, La Pell de Brau de Salvador Espriu. Creieu que ambdós poetes tenen el lloc que els pertoca en la literatura catalana, europea?

A la literatura catalana allò que li manca és projecció internacional. Tenim bona literatura, però no es coneix prou. I tampoc estic segur que aquests mateixos autors, ni molts altres contemporanis seus valuósíssims, siguin prou coneguts a dins.

Parlem de patrimoni. Com es produí el transvasament del patrimoni català entre la Generalitat republicana i l'administració franquista? Quines persones van fer de pont?

Al capdavant dels serveis de Monuments i d'Arqueologia, creats per la Mancomunitat, s'hi van posar Puig i Cadafalch i Bosch Gimpera. Del salvament del patrimoni, durant la guerra, s'en van cuidar Folch i Torres, Jordi Rubió i Duran Sanpere. Després, a la fi de la guerra, suprimida la Generalitat, aquests serveis van passar a mans de la Diputació, que també va assumir el d'Excavacions Arqueològiques. No hi va haver, però, un traspàs formal del patrimoni a l'administració franquista. Hi va haver només una substitució d'una part del funcionariat.

El tractament dels objectes i dels temes és completament diferent en els museus d'arqueologia, d'història i en els d'etnologia.

Com aconseguí un resistent arribar a la direcció del Museu d'Història de la ciutat?

L'any 1944 era bibliotecari de la Junta de Museus, que encara era una resta de l'anterior administració i la mantenia l'Ajuntament de Barcelona. Després vaig passar a l'Arxiu Històric de la Ciutat amb Duran i Sanpere, que tenia una clara idea global de la recerca històrica. Al costat de l'arxiu i l'hemeroteca, hi va recollir tot el material que, l'any 1929, amb motiu de l'Exposició Internacional, es va exposar al pavelló de Barcelona. Allí es va reunir el nucli inicial d'objectes del futur Museu d'Història de la Ciutat.

L'any 1932, en traslladar la casa Clariana-Padellàs, hi van aparèixer en el subsol les restes de la ciutat romana, i en Duran impulsà les excavacions amb la idea d'exposar la

ciutat soterrada. Aquesta troballa va ser decisiva per crear el nou museu. S'inicià l'excavació de la plaça del Rei, però amb la guerra, calgué colgar-la, per protegir-ho. Duran i Sanpere havia excavat tocant a la Via Laietana, on segons la tradició hi havia les restes de Pau Claris. No hi trobà la tomba, però hi va trobar sis rajoles amb la lluna i les estrelles, que són l'emblema de la família Claris.

A partir de 1944 va poder excavar al carrer dels comtes de Barcelona i descobrí els primers vestigis de la basílica paleocristiana, que ara diuen que és una aula, i en va establir la planta. Jo treballava a l'Arxiu Històric de la Ciutat, però no vaig participar en l'excavació fins que Duran es va jubilar i Frederic Udina em va oferir d'anar al Museu d'Història de la Ciutat.

L'any 1967 hi va haver un congrés d'arqueologia cristiana a Vitòria, i jo hi vaig presentar una nova lectura de la planta de la basílica de Barcelona, però ens calia trobar el baptisteri.

El baptisteri de la basílica de Barcelona...

Sí. Vaig excavar del 1967 al 1969 per trobar-lo. Quan el vaig localitzar, Palol deia que era l'*impluvium* d'una casa romana. Avançàvem molt a poc a poc, ja que s'havia d'excavar en vertical i per sota dels fonaments i del paviment de la catedral, estintolant-lo amb centenars d'estaques. Va canviar d'opinió quan van aparèixer els graons de la piscina. Malgrat ser un lloc tan complicat d'excavar, vam aconseguir els elements necessaris per reconstruir com era la planta completa, i fins i tot la coberta.

Però el meu diari d'excavacions del baptisteri s'ha perdut. Ningú sap on és. El vaig deixar al Museu quan vaig plegar, i ja ningú no l'ha trobat. Per sort, n'he pogut salvar moltes de les notes, que sempre vaig fer i guardar.

Aleshores el vostre nom ja era un referent en l'arqueologia catalana.

Vaig arribar a l'arqueologia sense haver-ne estudiat gaire, només als cursos d'Empúries amb Almagro i Pericot on vaig coincidir amb Tarradell, Palol, i després Oliva, Ripoll...

I vau assumir la direcció del Museu d'Història de la Ciutat.

Assumeixo la direcció del Museu, perquè Frederic Udina era director de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, del Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona, del Museu de Cervera i, a més, era catedràtic d'universitat; eren massa càrrecs i n'havia de deixar algun.

Vaig intentar reorganitzar el Museu amb les sales de món antic, món medieval, fins al 1714, a Can Padellàs, i en aconseguir l'ampliació a l'edifici del costat, comptava de fer arribar el discurs des del segle XVIII fins a l'actualitat de les reformes urbanes de l'època Porcioles.

I l'actual museu?

Aquell museu ja no existeix, perquè el van desmuntar i ho van enviar tot als magatzems de la Zona Franca. Ara hi ha instal·lacions sota el Tinell, on s'han posat les peces del món altmedieval, però sense gaires indicacions que les contextualitzin històricament.

Cal una explicació lineal, també, de la història de la ciutat.

En canvi, és positiu que les excavacions que va iniciar Duran i Sanpere encara es puguin visitar i trepitjar. Hem tingut la sort d'un fet extraordinari, i és que des de Duran i Sanpere tots els directors hem anat afegint-hi quelcom més, sense fer mai taula rasa i recomençar de zero –segons una trista tradició habitual al país– i per tant, s'ha anat ampliant. Però també és cert que actualment, i no només

en aquest museu, es tiren endavant projectes sense tenir gaire presents els precedents. Passa a molts llocs, això.

Quina diferència hi ha entre una política de patrimoni de dretes i una d'esquerres?

La pregunta té dues parts: quan cal fer un hospital, es fa l'hospital, després ja veurem com es gestiona.

Quan cal preservar un monument, un arxiu, una biblioteca, un jaciment, el preservem amb els millors professionals i els criteris científics més moderns. Després seran de dretes o d'esquerres les polítiques de difusió, d'accés per part de la població, si aquest accés és gratuït o no...

Una altra diferència entre polítiques de dretes o d'esquerres és si s'inverteixen o no recursos públics en patrimoni privat.

Cal invertir els recursos en la part pública del patrimoni cultural del país, però es pot fer amb obertura de criteri.

Per exemple, el Museu Episcopal de Vic és episcopal i, per tant, de propietat privada. Però s'hi havia d'invertir, ja que es tracta d'un patrimoni cultural que no és solament d'un bisbat sinó també, i sobretot, del país.

No haver-ho fet a temps podria haver comportat la pèrdua de moltes obres fonamentals per a la història de l'art català medieval.

L'assignatura pendent de Catalunya és la independència, sense cap mena de dubte.

Què en penseu, del futur Museu de Societat?

La proposta del Museu de Societat parteix d'una base equivocada. Vol desfer un Museu d'Arqueologia de Catalunya que ja existeix i que han tingut bastant abandonat, per resoldre el problema d'uns museus d'etnologia i d'història de Catalunya que no existeixen, fonent-los tots tres.

El tractament dels objectes i dels temes és completament diferent en els museus d'història i en els d'etnologia. No es pot museïtzar igual una bala que serveix per evocar la invasió dels francesos que un càntir que ens explica l'evolució de les tècniques artesanals tradicionals. Encara no hem creat un museu que expliqui la història del país amb una col·lecció d'objectes, i segurament no hi som a temps. I encara no hem creat un museu d'etnologia que expliqui l'evolució de les arts i dels oficis, que expliqui com es feia servir cada eina i les situï en el seu context històric. I tampoc no hem aconseguit crear encara un museu d'arqueologia que coordini intel·ligentment els tresors arqueològics d'Empúries, Tarragona i Barcelona.

L'arqueologia és també història, però les col·leccions arqueològiques inclouen obres d'art de l'antiguitat i això imposa la creació d'un tipus especial d'atmosfera visiva, pròpia de cada objecte de valor. Us imagineu l'Esculapi d'Empúries en una exposició de cistells i arades?

L'assignatura pendent de Catalunya?

La independència, sense cap mena de dubte.

Podríeu fer una frase que contingués aquests mots: PPCC / arqueologia / cultura / patrimoni / llibertat ?

En uns PPCC en llibertat, el patrimoni cultural i l'activitat arqueològica podrien arribar a la plenitud, que ara no li podem donar, perquè no tenim la llibertat per fer-ho.

Moltes gràcies pel temps que heu dedicat als lectors d'AURIGA